

Bijlagen

De religieuze beleving van moslims in Nederland

Diversiteit en verandering in beeld

Willem Huijnk

Inhoud

Bijlage Tabellen en figuren bij hoofdstuk 2.....	3
Bijlage Toelichting en figuren bij hoofdstuk 3.....	6
Bijlage Tabellen bij hoofdstuk 4.....	10

Bijlage Tabellen en figuren bij hoofdstuk 2

Tabel B2.1   **Religieuze toewijzing, autochtone Nederlanders, 2015 (in procenten)**

	autochtoon
moslim	0,2
niet-gelovig	64,0
rooms-katholiek	16,9
protestants	18,0
ander geloof	0,9

Bron: SCP/CBS (sim'15), gewogen gegevens

Tabel B2.2   **Aandeel dat zichzelf als niet-gelovig ziet onder Turkse en Marokkaanse Nederlanders, naar achtergrondkenmerken, 2015 (in procenten)**

	Turks	Marokkaans
totaal	10	5
mannen	12	7
vrouwen	9	2
15-24 jaar	13	6
25-34 jaar	10	4
35 -44 jaar	9	4
≥ 45 jaar	10	5
1e generatie	8	4
2e generatie	14	7
maximaal bao	6	3
vbo/mavo	4	8
mbo/havo/vwo	12	5
hbo/wo	23	5

Bron: SCP/CBS (sim'15), gewogen gegevens

Tabel B2.3   **Religieuze toewijzing onder hoog opgeleide Turkse en Marokkaanse Nederlanders, 2006-2015 (in procenten)**

	Turks, hbo/wo	Marokkaans, hbo/wo
2006	89	92
2011	89	96
2015	76	93

Bron: SCP/CBS (sim'06-sim'15), gewogen gegevens

Tabel B2.4   **Religieuze toewijzing onder jonge Turkse en Marokkaanse Nederlanders (15-24 jaar), 2006-2015 (in procenten)**

	Turks, 15-24 jaar	Marokkaans, 15-24 jaar
2006	89	95
2011	93	97
2015	85	94

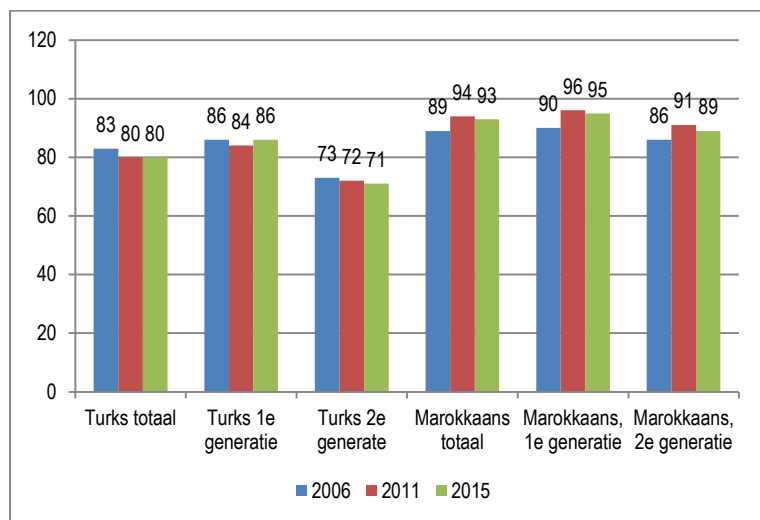
Bron: SCP/CBS (sim'06-sim'15), gewogen gegevens

Figuur B2.5 Bidden, Turks- en Marokkaans-Nederlandse moslims, naar generatie, 2006-2015 (gemiddelde score, schaal 1 (nooit) -7 (vijf keer per dag))

	Turks, totaal	Turks, 1e generatie	Turks, 2e generatie	Marokkaans, totaal	Marokkaans, 1e generatie	Marokkaans, 2e generatie
2006	3,7	3,9	3,2	4,9	5,1	4,4
2011	3,7	4,0	3,1	5,3	5,5	4,8
2015	4,0	4,3	3,5	5,3	5,6	5,0

Bron: SCP/CBS (sim'06-sim'15), gewogen gegevens

Figuur B2.6 Dagelijks halal eten, naar herkomst en generatie, 2006-2015 (in procenten)

Bron: SCP/CBS (sim'06-sim'15), gewogen gegevens

Tabel B2.7 Alle dagen halal eten, Turks- en Marokkaans-Nederlandse moslims, naar achtergrondkenmerken, 2015 (in procenten)

	Turks	Marokkaans
mannen	79	91
vrouwen	81	95
15-24 jaar	72	92
25-34 jaar	80	88
35 -44 jaar	78	92
≥ 45 jaar	87	98
1e generatie	86	95
2e generatie	71	89
maximaal bao	91	96
vbo/mavo	80	91
mbo/havo/vwo	77	92
hbo/wo	65	89

Bron: SCP/CBS (sim'15), gewogen gegevens

Tabel B2.8 Vasten tijdens ramadan, Turks- en Marokkaans-Nederlandse moslims, naar achtergrondkenmerken, 2015 (in procenten)

	Turks		Marokkaans	
	alle dagen	niet	alle dagen	niet
mannen	54	26	89	3
vrouwen	56	24	86	5
15-24 jaar	56	16	91	1
25-34 jaar	53	26	84	5
35 -44 jaar	53	30	89	4
≥ 45 jaar	58	28	86	6
1e generatie	59	25	89	4
2e generatie	49	26	85	4
maximaal bao	60	26	87	5
vbo/mavo	51	25	86	6
mbo/havo/vwo	56	24	87	2
hbo/wo	47	26	90	3

Bron: SCP/CBS (sim'15), gewogen gegevens

Figuur B2.9 Religieuze opvattingen ^a, Turks-Nederlandse moslims, 2006-2015 (in procenten, (helemaal) mee eens)

	Geloof belangrijk	Negatieve uitspraken kwetsend	Regels naleven	Gemengd huwelijk vervelend	Geloof belangrijk voor politiek
2006	86	84	53	62	21
2011	85	87	54	64	11
2015	89	83	61	60	24

a Onderliggend items. Geloof belangrijk: mijn geloof is een belangrijk deel van mezelf. Negatieve uitspraken; het doet pijn als iemand iets slechts zegt over mijn geloof. Regels naleven: moslims moeten leven volgens de regels van de islam. Gemengd huwelijk vervelend: het is vervelend wanneer je dochter wil trouwen met iemand van een ander geloof. Geloof belangrijk voor politiek; Het geloof moet een belangrijke rol spelen in de politiek.

Bron: SCP/CBS (sim'06-sim'15), gewogen gegevens

Figuur B2.10 Religieuze opvattingen ^a, Marokkaans-Nederlandse moslims, 2006-2015 (in procenten, (helemaal) mee eens)

	Geloof belangrijk	Negatieve uitspraken kwetsend	Regels naleven	Gemengd huwelijk vervelend	Geloof belangrijk voor politiek
2006	93	82	59	71	25
2011	95	89	73	76	23
2015	96	77	66	63	28

a Geloof belangrijk: mijn geloof is een belangrijk deel van mezelf. Negatieve uitspraken; het doet pijn als iemand iets slechts zegt over mijn geloof. Regels naleven: moslims moeten leven volgens de regels van de islam. Gemengd huwelijk vervelend: het is vervelend wanneer je dochter wil trouwen met iemand van een ander geloof. Geloof belangrijk voor politiek; Het geloof moet een belangrijke rol spelen in de politiek.

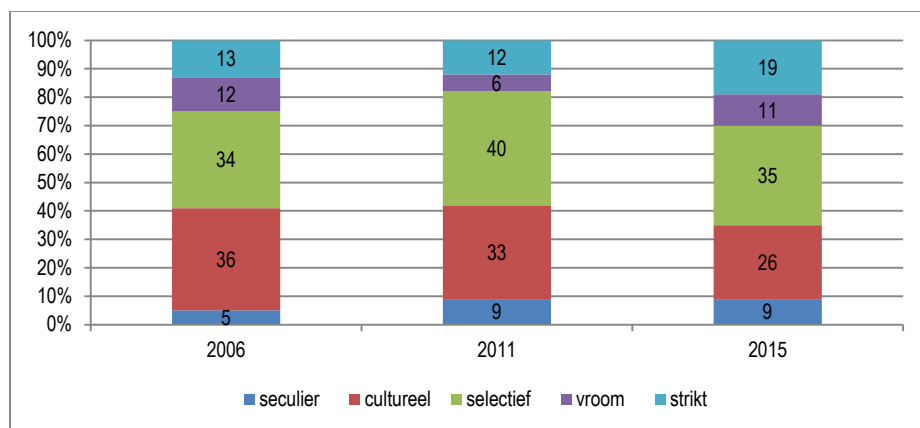
Bron: SCP/CBS (sim'06-sim'15), gewogen gegevens

Bijlage Toelichting en figuren bij hoofdstuk 3

B3.1 Toelichting op de typologie

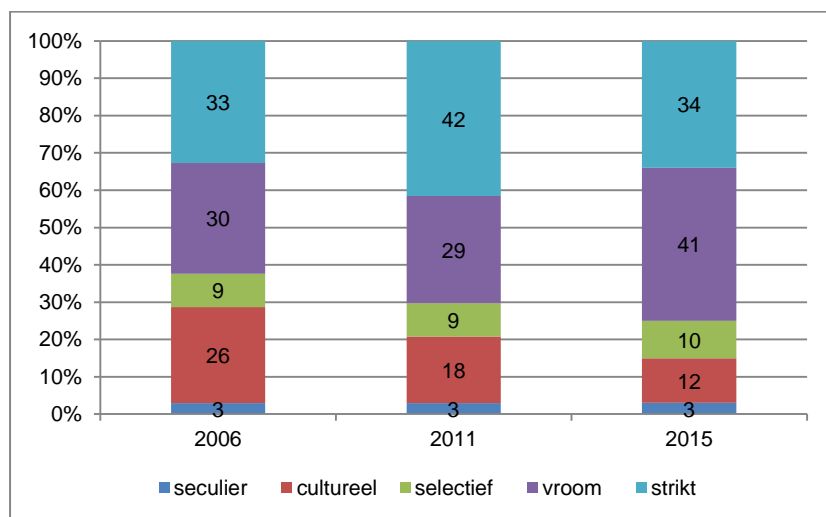
Op basis van de volgende criteria: de entropy-waarde, de BIC/SABIC en de bijbehorende significantietoetsen (TECH11 en TECH14) kwam een oplossing met 5 categorieën als beste naar voren. Deze 5 categorieën zijn inhoudelijk goed interpreteerbaar. Meer gedetailleerde informatie over de achtergronden van de typologie is opvraagbaar bij de auteur van het rapport.

Figuur B3.2a   **Ontwikkeling in moslimtypologie, tweede generatie Turks-Nederlandse moslims van 15 jaar en ouder, 2006-2015 (in procenten)**

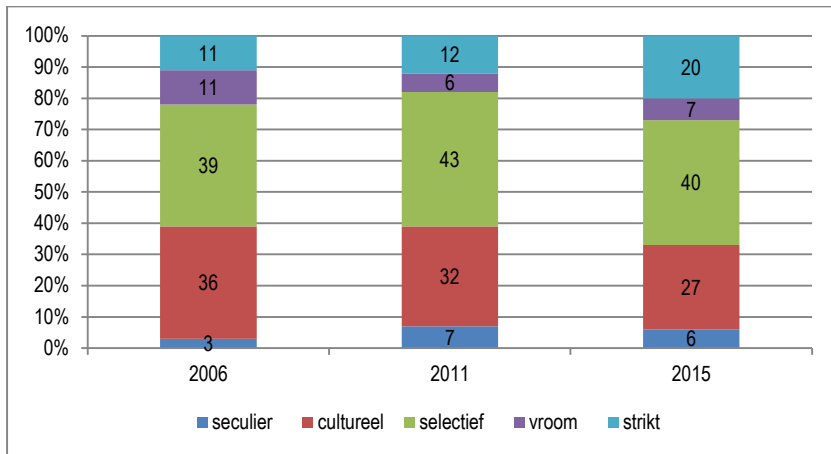
Bron: SCP/CBS (sim'06-sim'15), gewogen gegevens

Figuur B3.2b   **Ontwikkeling in moslimtypologie, tweede generatie Marokkaans-Nederlandse moslims van 15 jaar en ouder, 2006-2015 (in procenten)**

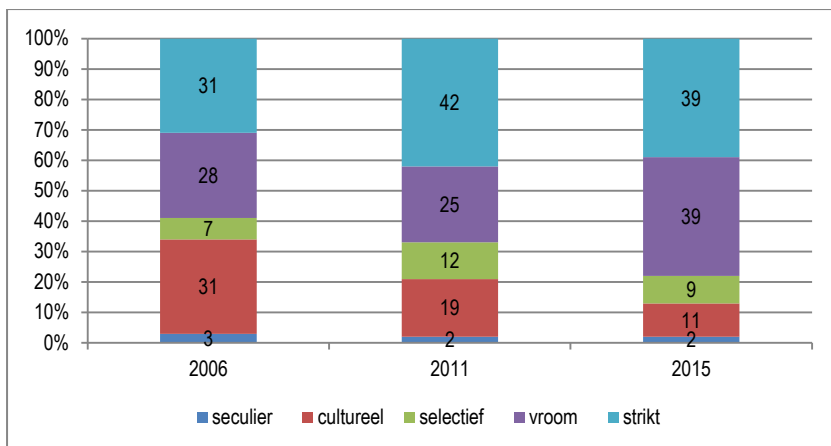
Bron: SCP/CBS (sim'06-sim'15), gewogen gegevens

Figuur B3.3a Ontwikkeling in moslimtypologie, Turks-Nederlandse moslims, 15-24 jaar, 2006-2015 (in procenten)

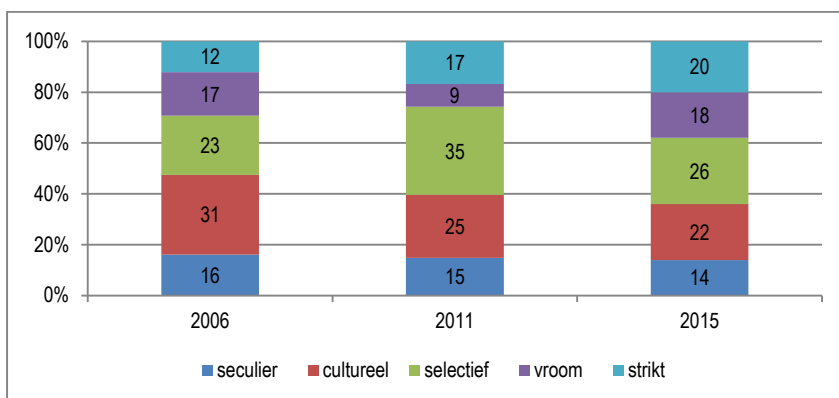
Bron: SCP/CBS (sim'06-sim'15), gewogen gegevens

Figuur B3.3b Ontwikkeling in moslimtypologie, Marokkaans-Nederlandse moslims, 15-24 jaar, 2006-2015 (in procenten)

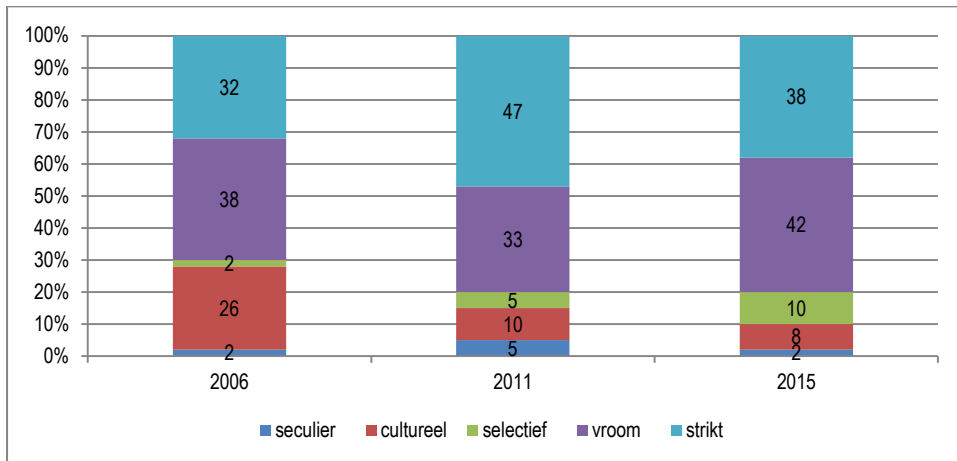
Bron: SCP/CBS (sim'06-sim'15), gewogen gegevens

Figuur B3.4a Ontwikkeling in moslimtypologie, Turks-Nederlandse moslims, hoog opgeleid, 2006-2015 (in procenten)

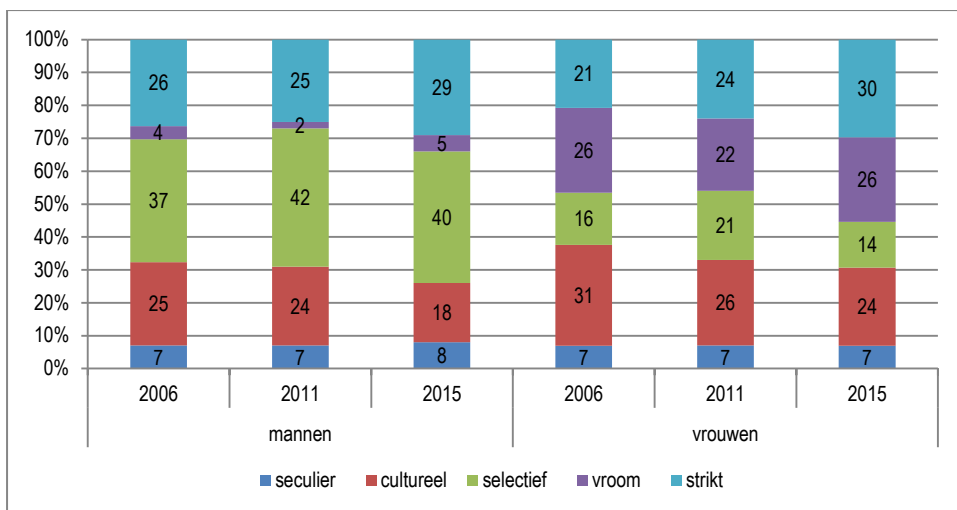
Bron: SCP/CBS (sim'06-sim'15), gewogen gegevens

Figuur B3.4b Ontwikkeling in moslimtypologie, Marokkaans-Nederlandse moslims, hoog opgeleid, 2006-2015 (in procenten)

Bron: SCP/CBS (sim'06-sim'15), gewogen gegevens

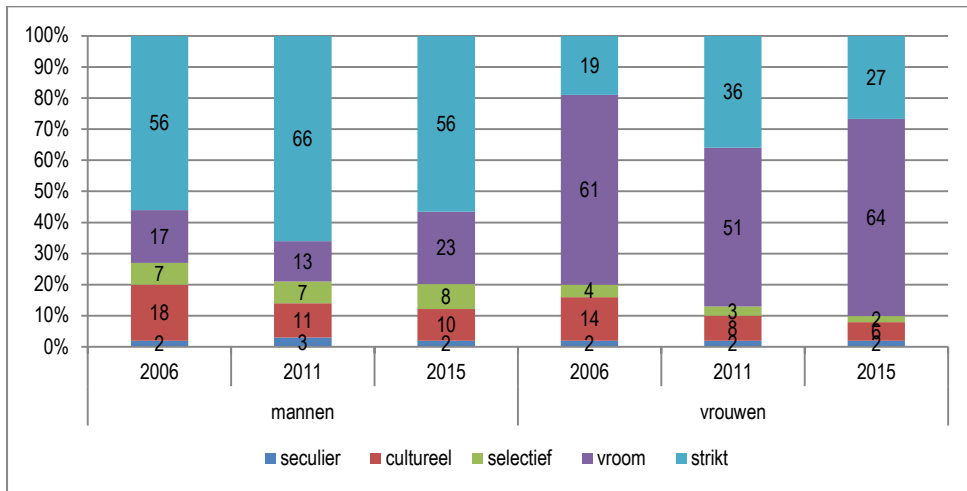
Figuur B3.5a Ontwikkeling in moslimtypologie, Turks-Nederlandse moslims, naar geslacht, 2006-2015 (in procenten)

Bron: SCP/CBS (sim'15), gewogen gegevens

Figuur B3.5b Ontwikkeling in moslimtypologie, Marokkaans-Nederlandse moslims, naar geslacht, 2006-2015 (in procenten)

Bron: SCP/CBS (sim'15), gewogen gegevens

Bijlage Tabellen bij hoofdstuk 4

Tabel B4.1 Discriminatie en ervaren acceptatie, naar moslimtype, 2015 (in procenten)

	seculier	cultureel	selectief	vroom, privaat	orthodox
mijn herkomstgroep wordt af en toe of (zeer) vaak door Nederlanders gediscrimineerd	80 (86)	75 (80)	70 (77)	74 (71)	76 (74)
ik ben soms of (zeer) vaak gediscrimineerd	44 (48)	44 (48)	49 (55)	41 (38)	46 (45)
ervaren acceptatie (gemiddelde score, schaal van 4 items)	3,5 (3,4)	3,3 (3,2)	3,2 (3,0)	3,4 (3,4)	3,2 (3,3)
in Nederland krijg je als allochtoon alle kansen	39 (35)	40 (35)	36 (31)	45 (46)	40 (43)
in Nederland worden je rechten als allochtoon gerespecteerd	62 (55)	51 (44)	44 (37)	58 (59)	49 (53)
Nederland is een gastvrij land voor allochtonen	57 (49)	58 (51)	49 (41)	59 (61)	55 (59)
Nederland staat open voor allochtone culturen	57 (51)	60 (53)	52 (45)	59 (61)	54 (58)
hoe groot is volgens u in Nederland de spanning tussen autochtonen en allochtonen (gemiddelde score, schaal van 1-10)	4,6 (4,9)	4,8 (5,0)	5,1 (5,3)	4,9 (4,9)	5,1 (4,9)
denkt u dat spanningen tussen verschillende groepen in Nederland erger gaan worden (% ja, zeker)	14 (16)	20 (23)	21 (23)	18 (18)	20 (18)
de mensen in Nederland zijn veel te negatief over de islam	60 (67)	58 (64)	67 (73)	56 (53)	66 (63)
de meeste Nederlanders hebben respect voor de islamitische cultuur (2011)	51 (49)	45 (45)	37 (38)	42 (42)	38 (38)

a gecontroleerd voor opleiding, leeftijd, geslacht, generatie en herkomst. Tussen haakjes staan de ongecontroleerde samenhangen.

Bron: SCP/CBS (sim'15), gewogen gegevens

Tabel B4.2 Waarden en opvattingen ^a, naar moslimtype, 2015 (in procenten, (helemaal) mee eens)

	seculier	sociaal	selectief	vroom, privaat	orthodox
manvrouw rollen (schaal van 3 items; hoger is modern, 1-5)	4,0 (4,0)	3,8 (3,8)	3,6 (3,5)	3,6 (3,7)	3,5 (3,4)
de man kan het beste de verantwoordelijkheid voor het geld hebben	9 (9)	15 (15)	20 (23)	23 (21)	26 (28)
voor jongens is het belangrijker dan voor meisjes om hun eigen geld te verdienen	10 (10)	20 (21)	25 (29)	22 (19)	25 (26)
een vrouw moet stoppen met werken als ze een kind krijgt	13 (12)	13 (12)	23 (23)	18 (17)	20 (22)
Nederlandse vrouwen hebben te veel vrijheden	28 (27)	42 (45)	35 (40)	40 (37)	43 (41)
homoacceptatie (schaal van 3 items; hoger is meer acceptatie; 1-5)	3,6 (3,6)	3,1 (3,1)	2,8 (2,8)	2,8 (2,8)	2,5 (2,5)
homoseksuele mannen en lesbische vrouwen moeten hun leven kunnen leiden zoals zij dat willen	84 (85)	72 (75)	59 (64)	67 (65)	55 (53)
het is goed dat homoseksuelen met elkaar mogen trouwen	60 (62)	39 (41)	32 (33)	28 (28)	17 (16)
ik zou het een probleem vinden als mijn kind een vaste partner heeft van hetzelfde geslacht	40 (43)	71 (74)	76 (80)	78 (77)	85 (84)
als een vrouw dat wenst moet het voor haar mogelijk zijn om een abortus uit te laten voeren (2011)	60 (61)	40 (41)	35 (35)	26 (28)	18 (17)
als iemand niet lang meer te leven heeft en pijn lijdt, mag hij zelf beslissen over de beëindiging van zijn leven	60 (60)	42 (44)	38 (40)	22 (21)	21 (21)
het is goed dat in Nederland de doodstraf niet meer bestaat	77 (77)	78 (78)	75 (74)	72 (74)	74 (73)
geweld is niet goed, maar soms is het de enige manier om een ideaal te bereiken	14 (13)	10 (10)	15 (16)	16 (12)	12 (13)
hoe mensen in het westen leven en hoe moslims leven gaat niet samen	6 (6)	16 (16)	25 (24)	13 (13)	18 (18)
het is goed als een samenleving bestaat uit verschillende culturen	9 (95)	90 (90)	88 (88)	92 (92)	92 (92)

a gecontroleerd voor opleiding, leeftijd, geslacht, generatie en herkomst. Tussen haakjes staan de ongecontroleerde samenhangen.

Bron: SCP/CBS (sim'15), gewogen gegevens

Tabel B4.3 Sociaal-emotionele band met Nederland en Nederlanders, naar moslimtype, 2015 (in procenten)

	seculier	sociaal	selectief	vroom, privaat	orthodox
identificatie met NL (% sterk)	57 (59)	49 (51)	43 (43)	42 (42)	39 (38)
tevreden met Nederland (cijfer 1-10)	7,1 (6,9)	6,7 (6,5)	6,4 (6,1)	6,9 (7,0)	6,7 (6,8)
niet thuis voelen in Nederland (%)	23 (24)	36 (39)	46 (50)	34 (34)	42 (41)
Ik voel me thuis in de buurt (2011)	83 (83)	84 (85)	88 (88)	88 (87)	91 (91)
wil terug naar herkomstland	18 (17)	36 (33)	46 (43)	27 (27)	35 (37)
ten minste wekelijks contact met autochtone vrienden of kennissen	66 (66)	67 (69)	62 (67)	54 (53)	61 (60)
vaak contact met autochtone NL in de vrije tijd	39 (40)	29 (31)	23 (25)	20 (20)	21 (19)
vaak autochtone Nederlanders op bezoek	28 (26)	27 (27)	18 (18)	19 (20)	19 (18)
meer contact met autochtone Nederlanders	36 (32)	24 (21)	13 (11)	10 (11)	7 (8)
niet vervelend als kind veel autochtone vrienden heeft	92 (92)	89 (89)	82 (83)	84 (84)	79 (79)
niet vervelend als kind een autochtone partner heeft	81 (80)	61 (59)	51 (48)	51 (52)	46 (47)
temperatuurmeting autochtone Nederlanders	70 (69)	69 (68)	63 (62)	70 (70)	66 (66)

a gecontroleerd voor opleiding, leeftijd, geslacht, generatie en herkomst. Tussen haakjes staan de ongecontroleerde samenhangen.

Bron: SCP/CBS (sim'15), gewogen gegevens

Tabel B4.4 Sociaal-emotionele band met de herkomstgroep, naar moslimtype, 2015 (in procenten)

	seculier	sociaal	selectief	vroom, privaat	orthodox
identificatie met herkomstland (% sterk)	60 (59)	82 (81)	85 (84)	86 (86)	86 (87)
temperatuurmeting herkomstgroep	62 (62)	70 (71)	70 (71)	72 (71)	73 (73)
ten minste wekelijks contact met herkomst vrienden	48 (49)	68 (70)	76 (78)	66 (65)	77 (76)
meer contact met herkomstgroep	21 (20)	43 (42)	56 (53)	49 (50)	57 (58)

a gecontroleerd voor opleiding, leeftijd, geslacht, generatie en herkomst. Tussen haakjes staan de ongecontroleerde samenhangen.

Bron: SCP/CBS (sim'15), gewogen gegevens

Tabel B4.5 Welzijn, naar moslimtype, 2015 (in procenten)

	seculier	sociaal	selectief	vroom, privaat	orthodox
gelukkig	78 (80)	81 (83)	81 (82)	81 (82)	89 (88)
algemene gezondheid	70 (69)	62 (66)	62 (69)	67 (66)	71 (68)
psychisch gezondheid	71 (71)	66 (67)	68 (70)	70 (69)	73 (73)

a gecontroleerd voor opleiding, leeftijd, geslacht, generatie en herkomst. Tussen haakjes staan de ongecontroleerde samenhangen.

Bron: SCP/CBS (sim'15), gewogen gegevens

Tabel B4.6 Participatie en sociaal vertrouwen ^a, naar moslimtype, 2015 (in procenten)

	seculier	sociaal	selectief	vroom, privaat	orthodox
vrijwilligerswerk	11 (12)	19 (19)	18 (18)	20 (20)	28 (27)
mantelhulp	28 (28)	34 (35)	30 (30)	26 (27)	34 (32)
lid van een vereniging (2006)	34 (37)	37 (41)	39 (42)	38 (36)	45 (41)
religieus	1 (1)	3 (3)	9 (9)	2 (2)	14 (16)
sport	24 (25)	22 (26)	22 (26)	23 (19)	17 (16)
bibliotheek	10 (10)	14 (17)	14 (14)	13 (16)	14 (10)
ander soort verenigingen	11 (13)	7 (7)	9 (9)	10 (10)	10 (10)
betaald werk	54 (63)	44 (52)	45 (59)	42 (35)	41 (39)
stemintentie voor Tweede Kamer (2011)	73 (74)	71 (70)	78 (78)	74 (74)	76 (77)
politieke interesse (beetje/ zeer) ^b	59 (63)	51 (50)	57 (57)	53 (50)	57 (59)
sociaal vertrouwen ^c	43 (44)	38 (37)	31 (30)	44 (43)	40 (41)
vertrouwen in regering	5,9 (5,5)	5,4 (5,0)	4,8 (4,4)	5,7 (5,9)	5,3 (5,5)
vertrouwen in rechtspraak	6,7 (6,7)	6,4 (6,4)	6,3 (6,2)	6,2 (6,3)	6,3 (6,3)
vertrouwen in politie	6,3 (6,0)	6,1 (5,8)	5,5 (5,1)	6,3 (6,5)	6,0 (6,1)
vertrouwen in gezondheidszorg	6,4 (6,1)	6,2 (5,9)	6,2 (5,9)	6,7 (6,8)	6,5 (6,6)

a gecontroleerd voor opleiding, leeftijd, geslacht, generatie en herkomst.

b de andere categorie is 'geen politieke interesse'.

c aan respondenten is gevraagd: Vindt u dat over het algemeen de meeste mensen wel te vertrouwen zijn of vindt u dat men niet voorzichtig genoeg kan zijn in de omgang met mensen? In de tabel staat het percentage dat aangeeft dat de meeste mensen wel te vertrouwen zijn.

Bron: SCP/CBS (sim'15), gewogen gegevens